

הקרב על "חמוטל"

מכשיר, מדרום-מערב, ולשם כיוון בתחילה את אש. הטנקים שלו השיגו ארבע פגיעות ישירות בטנקים מצרים. ירו אף על חי"ר מצרי שנראה רץ מ"חמוטל" מערבה ולפתע — כל איזור הגדוד הואר בהמון פגזי זרחן. הוריתי לסגור מדפים ולרדת אל המדרון האחורי. ואז הודיע לי שרגא, מ"פ ח', כי סגנו, הלל, נפצע קשה ופונה. כעבור דקות מספר נמסר לי כי הלל מת. הוא היה החלל הראשון שלנו ומותו הישרה דכאון.

החי"ר המצרי שעמי ראהו בתנועה מערבה, היה נסוג מפני מה שכנראה נראה להם כהתקפה של השריון המצרי. אך למעשה — רק של מחלקה אחת מפלוגתו של עודד, מגדוד 3.

עודד העפיל מן הכביש, עם פלוגתו הפרוסה, אל ראשי-הגבעה. הטנקים נעו היטב והמ"פ אמר לטנקישר שלו מוקי, כי "החברה עובדים יפה, כמו בתהליך". מוקי הספיק להשיב שזה טוב יותר מבתרגיל, כי כאן לא צריכים לחזור שנית... אך תשומת לבו של המ"פ כבר נמשכה אל הטנק הקיצוני-מימין בפלוגתו. הטנק של המ"פ יוסי, שהחיש מרוצתו והיה נע לפניו יתר הטנקים של הפלוגה. עודד ביקש לקרוא אליו ולהורות לו להאיץ — ואיתו רגע התלקחה הגבעה כולה באש נ"ט. טילים ובזוקות כאחד. מארב!

גשם של טילים

צוקי, אחד המט"קים במחלקתו של יוסי, ראה הרחק לפניו, טנק שלנו שהתלקח בזווית אדום. מניתי שש התפוצצויות על דפנותיו. מייד נשמע בקשר קולו של המ"פ יוסי, מדווח כי נהגו נפצע.

רק "צוקי" ראה בהיפגע הטנק של יוסי, אך הוא לא יכל לדווח. הקשר בטנק שלו היה פגום, והוא יכל רק לקלוט, לא לשדר. ביקש למשוך תשומת-לב מפקדו, אולם כבר היה נתון בלחימה על חייו. "ראיתי קבוצת אנשי חי"ר מצרים מסתערת על טנק הסמ"פ ויריתי לעברם פגז מעין, ובאותו זמן היתה התפוצצות ליד הטנק שלי. הוצאתי את ראשי ובדקתי, אך לא הבחנתי בשום פגיעה. אולם כשביקשתי להמשיך לנוע, החל המנוע גונח וחורק ועשן עלה ממנו. מימיני, טנק אחר נטל את הלחימה בחי"ר המתקף את הסמ"פ. יריתי עוד פגז והתחלתי לסגת. בהילוך אחורי ובתוך גשם של טילים, אל המדרון.

גם טנק המ"פ נפגע ומערכת הקשר שלו

מסטה לאיסמעיליה מעפיל עליה ועובר בכעין אוסף החוצה אותה לשניים. כשהתקף הימנית, שמצפון לכביש, קטנה בהרבה מן הרכס המתמשך לשמאלו. כביש זה הוא אחד המקומות המעטים בהם ניתן להעפיל בקלות אל "חמוטל", שכן רובו של המדרון המזרחי של הגבעה תלול וחולי מאוד.

רק טנקים עשויים לטפס בו ואף הם — בקושי רב. ראשי-הגבעה הוא מישור המשתפל במתינות מערבה, פרט למקום אחד שם נוצר קפל עמוק בפני-השטח. בתוך קפל זה — כפי שהתברר מאוחר יותר — הסתתרה יחידת חי"ר מצרית חמושה בטיילי נ"ט.

להיכנס לעמדות-אש

פקודת המח"ט לגדוד 3, לעלות על "חמוטל", היתה מיותרת. בהיתנה, כבר היתה הפלוגה המובילה, פלוגה ב', מעפילה מן הכביש אל ראשי-הגבעה.

מספר סגן יוסי, מ"פ ב', הפקודה שנתן לי המג"ד היתה — להוביל את הגדוד על הכביש ל"חמוטל", משם יתקף הגדוד לכיוון דורסואר. הנחתו, אם כן, ש"חמוטל" בידניו, פלוגה ג', של סרן עודד, נעה אחרי, נעזרנו במפה האחת שהיתה ברשותי. הדבר לא היווה בעיה מאחר ושנינו, גם עודד וגם אני, הישבנו להכיר את הגיזורה; שירתנו כאן במלחמת ההתשה. אולם אז היו שמות-הצופן שונים לגבעות ולצירים. כל אימת שקיבלתי נקודת-ציון מן המג"ד, הייתי מתרגם אותה עבור עודד לשם הצופן הישן שלה והוא ידע לאן נוסעים...

כאשר באה הפקודה מן המח"ט לעלות על "חמוטל", כבר עצרתי את פלוגתי. ראיתי על הגבעה טנקים בוערים ולא הצלחתי לזהותם. המג"ד אמר לעודד לעבור אותי ולהיכנס לעמדות-אש שממאל (מדרום) לכביש.

מספר עודד (מ"פ ג') גדוד 3: "המון טנקים ניצבו וירו. לא רק הטנקים של חטיבתנו — גם של החטיבה השכנה (שזה אך התפנתה מ"חמוטל"). לא ראיתי על מה הם יורים. כי ניצבנו על הכביש וכתף-הגבעה הסמה את הראות. באופק הבחנתי בכעירות. המתנתי עד שהתפנה מקום-מעבר ואז התפרסנו מדרום לכביש והתחלנו לטפס לעמדות-אש".

אותו זמן, כאמור, התפרס גדודו של עמי על גבעה 203. ממקום עומדו נראה לעמי כאילו עיקר הפעילות היא לא על "חמוטל" כי אם על

חמוטל הוא שסניערה; שם לא-נפוץ, בעל צליל רך ונשי שאך במקרה טרם גילוהו חורזי-החרוזים כדי לחרוז עליו עוד אחד מאותם "להיטים" פופולריים.

עתה איתרו את השעה, כי "חמוטל" — השם שהעניק המחשב במקריות מתוכננת לאחת מן גבעות-החול במערב-סיני, בין טסה ואיסמעיליה — לא עוד תעלה על הדמיון מראה נערה מגודלת-צמות. לא עוד תהווה השראה לשיר-אהבה לירי, מאז יום ב' היום השלישי למלחמת יום הכיפורים, האסוציאציות שמעלה השם "חמוטל" הן של טנקים בוערים, של מטחים צפופים, של טילי "סאגר" ו"שמל", של הפגזות אימים ושל קרב עד כלות הנשמה.

לא היה זה הגדול, או המכריע, או הנורא מכל מערכות הבלימה של הפלישה המצרית על חצי האי סיני. זה היה אחד הקרבות במערכה קשה ורבת קרבנות זו. קרבות דומים התנהלו על גבעות-חול אחרות, מצפון ל"חמוטל" ומדרום לה. לאורך כל מאה וחמישים הקילומטרים של חזית התעלה, במשך כל ימי השבוע הראשון למלחמה, בחרנו לספר את סיפור הקרב על "חמוטל" דווקא בשל היותו אפייני למערכה כולה: וגם משום שבאו בו לידי ביטוי ערכים עליהם הינך צה"ל והתחנך בעבר ואשר עליהם יוסיף לחנך ולהתחנך אף בעתיד — הדביקות במשימה, אחווה לוחמים, המשמעות של כל המתמחה בפקודה "אחרי!".

הקרב על "חמוטל" היה קרב חטיבתי ומן הראוי שייאמרו דברים מספר על החטיבה שלחמה אותו — חטיבה אלמונית, מאותן שרק מספר סתמי ומתחלף מציין אותן: חטיבה צעירה, אחת מן הצעירות בחטיבות-המילואים של צה"ל. רוב אנשיה עברו את "מלחמת ההתשה" עוד כאנשי ה"סדיר", וחלקם, כמו אנשי פלוגה ג' של גדוד 3, לא זכו אף בנסיון קרבי זה. לצה"ל התגייסו לאחר הפסקת האש, ושוחררו באוגוסט 1973 — חודשיים בלבד לפני שפרצה מלחמת יום הכיפורים. הם טרם הספיקו להתאמן יחדיו במסגרת יחידת-המילואים שלהם.

וכמשתמע מכל זה, זוהי חטיבה חדשה, לעת פרוץ מלחמת יום-הכיפורים היא נמצאת עדיין בשלבי-הקמה ולא נועדה ליהפך ל"תקנית" אלא כעבור זמן. כתוצאה מכך היו מחסני החירום שלה ריקים-למחצה, כאשר הם נפתחו, בצהרי יום הכיפורים, והוחל בהנפקת הציד למתגייסים הזורמים ובאים — היו לחטיבה אך 22 טנקי "פאטון" משלה, את כל השאר — הרבה פחות מן התקן — נאלצו אנשיה ללקט מבסיסי-אימונים מסדנאות ומכל הבא ליד. ברוב הטנקים הללו חסרו מקלע-מפקד — מחסור שהתגלה כגורלי כאשר הטנקים נאלצו להתמודד עם חי"ר מיצרי מחסור וחמוש בטיילי נ"ט, ובממוצע היתה בחט"ר בה משקפת אחת לפלוגה — וגם מחסיר זה היה רב-משמעות, כאשר היה על מפקדי הטנקים לגלות ולזהות ממרחק את שוחות-החי"ר של האויב.

האויב מפתח לחץ

אף על פי כן — ולמרות שנאלצה לנוע על זחלים מבסיסה ועד לחזית — הגיעה החטיבה אל טסה כמעט בשלמותה: רק טנק אחד הושאר בצדי הדרך עקב תקלת-מנוע. מייד עם הגיעה, בערבו של יום א', היו באוקטובר, הוטלה החטיבה למערכה מול גשר פירדאן כאשר המשיך מה היא — חילוץו של מעוז ישראלי על התעלה, באיזור הגשר, אולם בבוקרו של יום ב' נתלשה החטיבה מן הקרב והוטל עליה לחשו לאיזור המיתלה, שם — לפי כל הסימנים — התעתדה הארמיה השלישית לפתוח במיתקפה. כאשר התקפה זו לא התממשה, הוחזרה החטיבה לגיזרה המרכזית.

ושם הוזעקו המג"דים אל המח"ט, אל"מ חיים, לקבוצת-פקודות. האויב מפתח לחץ באיזור שמול אגם תמסח — אמר המח"ט — ועל החטיבה לבלום אותו, אנו ננוע לגזרה זו — אצבעו שרטטה מעגל על המפה הפרושה על החול לפניו — כשגדוד 1 מוביל, ואחריו 3 וגדוד 2 במאסף. יציאה בעוד שלוש דקות.

מספר עמי, מג"ד 2: "התחלנו לנוע מערבה. השמש החלה שוקעת וקרניה — היישר בעיניים. לא נוח. אולם הדבר לא הדאיגנו. עדיין היינו מרוחקים מן המקום בו צפויים היינו להיתקל באויב, ועד שנגיע לשם, השמש כבר תשקע... חצינו איזור של חולות, עלינו על הגבעה הזו המצויינת במפה כ"ציונה" והתחלנו לגלוש ממנה במדרונה המערבי — והנה לפנינו מהומת-קרב על הגבעה מולנו. מדרום-מערב, — זו המצויינת במפה בשם "מכשיר" — טנקים בוערים. זוהייתי שם, צנטוריון אחד ומספר טי.55, על הגבעה שמצפון-מערב, "חמוטל", היה שקט יותר. מייד התחלנו לחטוף ארטילריה, מה הולך כאן? הרי האויב אמור להיות הרחק מערבה..."

במהרה נשמע קולו של המח"ט בקשר: הסתבר שהאויב הקדים לנוע מן המצופה. יחידה ישראלית שכנה, חמושה ב"צנטוריונים" בלמה אותו ועתה היא תפנה את הגיזרה לעוצבתו של חיים. המח"ט פקד:

"גדוד 1 ייערך על 'ציונה' ויתפוש את הכתף של 'חמוטל' שמימין (מצפון) לכביש; גדוד 2 יתמקם מדרום לו. על גבעה 203 ויתן חיפוי לגדוד 3, אשר יעלה על 'חמוטל'". "חמוטל" היא גבעת חול מאורכת, כ-5 קילומטר אורכה וקילומטר אחד רוחבה, הכביש

גבעת-החול במערב סיני — בין טסה לאיסמעיליה — ספגה הפגזות אימים במאבק הבלימה במלחמת יום-הכיפורים □ כאן באו לידי ביטוי ערכים, שעליהם התחנך צה"ל: דביקות במשימה, אחווה לוחמים והמשמעות של כל הטמון בפקודה "אחרי!"

ממפקדי חטיבת-השריון, שהוזעקה ל"חמוטל": "נשלחנו לחלץ נגמ"שים פגועים בשטח שטוף-אש □ ראינו אנשים זוחלים לעברנו — היו אלה צנחנים פצועים, שלחמו במעוז הסמוד"

"חבטה אדירה, בטנק — וגל חום, שכמעט חרד את פני אנשי-הצוות היו המומים □ למרות שהנהג נכווה בפניו — המשיך ועלה לעמדה חדשה"

לאחר לחימה עיקשת, נפגעה כל מפקדי המשנה של הגדוד קראתי בקשר לכל מי שיכול לנוע לאחור

"המראה היה מחריד: אלונקות ובהן פצועים ניצבו בשורה ארוכה על הכביש בין שני זחל"מים ניצבה אלונקה ששימשה שולחן-ניתוחים וכל הזמן לא חדלן פגזים לפול מסביב"

לאחר שידא, כי אחרון פצועיו נחבש ופונה, אסף המג"ד את שרידי יחידתו, ואמר: "נדפקנו היום, אך אנו נתונים במלחמה על קיומנו" אין ברירה - מוכרחים להמשיך להילחם על מה שיש, עד לנצחון

גדודו על גבעה 203, ממזרח ל"חמוטל". למשמע דבריו של גיורא בקשר, חסיק שאם מצפוני-מערב ל"חמוטל" אין אויב - קרוב לוודאי שאף על הגבעה עצמה לא יהיו כוחות מצריים רבים. הוא הפציר במח"ט להרשות לו לקדם את גדודו אל פאתה הדרום-מזרחית של הגבעה, כך שההתקפה על "חמוטל" תתנהל בשתי זרועות. המח"ט נענה, והורה לשמרון, מגדוד 3, לחפות על התקדמותו של עמי.

יוסי, מ"פ ב' בגדוד זה, מספר: "עלינו לעמדות אש. ג'ון, מ"פ א', שהיה השמאלי מ' כולנו בפריסה, עלה על פאתה של 'חמוטל' - ומיד נדפק".

ג'ון: "כבר כשהתחלנו לעלות, ירדה עלינו הפגזה לא נורמלית. וכשעלינו - נוספה אליה גם אש נוראית של שמל"ים ויתר הדברים שהי טילו בנו אנשי החי"ר. אך בצבצנו מן המדרון - והטנק של הסמ"פ, חס"פ, הסמ"פ, אלי, ועוד אחד מאנשי צוותו, נפצעו קל.

"משימה בלתי אפשרית"

עוד אנו עושים דרכנו לשם וממש לפני הטנק מודקף איש חי"ר. מה שראיתי ראשונה היה - שבידו רימון. כמעט פתחתי עליו באש כאשר זיהיתי: משלנו!

הכרחנו אותו לזרוק מידו את הרימון - הוא לא היה נצור! - בטרם העלינו אותו לטנק. התברר - סגמ"צ צעיר, לגמרי מבולבל, מן התענו הסמור. לקח זמן עד שהתעשת וסיפר כי הוא ואנשיו נטשו את התענו עם שני נגמ"שים והסתתרו בחולות. היה להם מכשיר קשר והם דיווחו על מקומם - אך מיד חטפו מכת ארטילרי ריח, כאילו היו המצרים מאזינים - ונחפזו ל"הסתלק משם. לאחר מכן, ולמרות שהמכשיר היה פתוח והם שמעו כי כוחותינו מתפשטים אחריהם, לא העזו לענות. הוא אמר שבנדודיהם בדיונות התגלגלו הבוקר לגבעה זו, "חמוטל", עליו עליה ושני הנגמ"שים נפגעו ונוסעיהם נפצעו, כמה? הקצין הצעיר לא היה בטוח. היה ברור שיש פצועים שלנו על "חמוטל". דיווחתי למג"ד... המג"ד, סא"ל שמעון, אירגן מיד כח-חילוץ, של מחלקה 1 (מפלוגה א'). בפיקודו של סגן יוסי וכשהוא עצמו מתייצב בראשה - עלה שוב על הגבעה מוכתה-האש.

יוסי, גבה קומה, בעל זקן בלונדי, פנים חזורים וגזרה דקה, נפסל לשירות מטעמי בריאות עוד ב-1968. אך כאשר צפרו הצופרים בצהרי יום כיפור, צרר את תרמילו וירד דרומה, הוא אימץ לעצמו את פלוגה א' של גדוד 3 ו"מינה עצמו" מ"מ בה (לאחר הפסקת האש גילה למפקדיו שבעצם הוא פסול-לשירות ונשלח הבית תה; אולם כתום שבוע חזר והופיע ביחידה, באתי לעזור" - אמר בפשטות; ונשאר).

הוא סיפר: "נסעתי בעקבות המג"ד, בכיוון המשוער עליו הצביע הסג"מ מן התענו. חיפשנה כדבריה שני נגמ"שים פגועים. זו היתה משימה בלתי אפשרית - בשטח שטוף האש, בין עש-רות הטנקים השרופים. בכל זאת - מצאנום. ואולם איש לא נראה לידם. אך בעמדנו כה, תר-הים אנה נפנה, ראינו אנשים וחוללים לעברנו, פצועים. אלו היו הצנחנים..."

המג"ד העלה 12 מהם על הטנק שלו. יוסי נשאר לחפש נוספים. הוא מצא שבעה.

"פינינו אותם על הכביש - ממשיך ג'ון, המ"פ - ומשם לאחור. אלו מהם שהיו מסוגלים לדבר, טענו כי על הגבעה נותרו עוד מחביריהם. שלחתי את מ"מ 2, סגן שי, לערוך חיפוש נוסף". שי עלה, עם מחלקתו, תנועת הטנקים בחלק זה של הגבעה כבר משכה את תשומת-לב המצרים והם כווננו לשם את אשם. אף על פי כן תר-ליך שי את הטנק שלו אל תוך האש והגיע למקום בו הסתתרו הצנחנים. לא יכל לראות איש. בכל זאת סובב הלוח ושוב, כשהאש המצרית נצמדת אליו, עד שדימה לראות תנועה בחול. קרב לשם, ואכן - צנחן תשוש-עייפות התרומם ושי הושיט לו את ידו ומשכו אל הסיפון. ואך עלה - והצנחן צנח, פצוע מאד מאד מאד מאד מאד מאד מאד מילא את החלל, בעוד הטנק נסוג במהירות, יצא שי מן הצנחן ועל הסיפון החל לחבוש את פצעו של הצנחן. ההפגזה ליוותה אותם ושי גהר על הפצוע לגינון עליו בגופו.

וכך הגיעו אל מחסה הכביש, כשהשריונאי מכסה בגופו את הצנחן ודם שניהם מתערב. כי בנסיגה נפצע גם שי.

"עלינו עליהם בדהרה"

בטרם פונה, הוא הספיק לאותת לטנק-הסמל שלו, איציק, שאפשר ומצויים עוד צנחנים על הגבעה - ואיציק עלה מיד, בנסיגת-חילוץ נוסף. הוא לא ידע היכן מסתתרים הצנחנים, אך קיווה להגיע לשם בנסעו על ה"קולי" של מפקדו. אך למ, לאחר שעשה כברת דרך, אבדו עקבות הוחי לים בתוך המון העקבות המצטלבים שהשאירו הטנקים בשני ימי הקרבות. הוא נסע איפוא במעגל, אחר - במעגל שני, כשהאש המצרית

ביותר במטה פיקוד הדרום על הטקטיקה של שבע הקרבות הראשון, כאשר מדי בוקר היטלו כוחותינו להתקפה על מערך-האויב, רק כדי לנתק מגע עם ערב ולוותר בכך על הישגי היום.

"המגמה, באותו שבוע ראשון, היתה לבלוס את האויב עד שיגיעו לחזית הדרום כוחות מספיקים, ועד שתיהדף הפלישה בחזית הצפון וניתן יהיה להעביר דרומה את מירב מחצו של חיל האוויר. - ואז לעבור למיתקפה. ברם, בינתיים, חיילים היינו לקיים מגע יום-יומי, עם האויב לא רק כדי להפריע לו להתבסס בשטחים שכבש על הגדה המזרחית, אלא גם כדי לשכנעו כי אנו חזקים וכך למנוע בעדו את המשך ההתקדמות מזרחה."

ברם, ביום זה, יום ג', ה-9 באוקטובר, היה להתקפה הישראלית יעד נוסף: בעוד הכוח תוקף את שתי הגבעות ומרכזו אליו את מירב תשומת-הלב והאש המצרית, ינסה כוח-משימה קטן של החטיבה-האחת להבקיע במהירות מערבה ולחלץ חיילים ישראלים ממעון נצור על התעלה, אשר אותו לילה התגנבו מתוך מעוזם והם ממתינים לפגישת עם כוח-המשימה אירשם בתוך שטחי האויב. באותו זמן ינסה כוח-משימה אחר להגיע אל יחידה אחת שנשטה בחיבא את התענו המכותר שלה ומסתתרת בין הגבעות.

בהתאם ליעדים אלו חילק המח"ט את המשימות בין יחידותיו: גדוד 2, של עמי, יתפרס שוב על גבעה 203, ילחץ לכיוון "חמוטל" ויחפה על גדוד 1 של גיורא, אשר ינוע על הכביש, יחצה את "חמוטל" ויעלה עליה במדרונה המערבי, העורפי. אותו זמן גדוד 3 ייערך מדרום לגבעה 203, ויתן חיפוי הן להתקפת החטיבה על "חמוטל" והן להתקפת החטיבה-האחת.

התקפה בשתי זרועות

השחר טרם עלה כאשר הגדודים יצאו מחניון הלילה והחלו נעים אל יעדיהם. בהתקרבם, יכול היה עמי להבחין באויר-הבוקר החמים בעשרות טנקים שרופים על "חמוטל" ו"מכשיר". מן הגבעה השנייה, הדרומית יותר, כבר נשמעו הדיי-קרב, החטיבה-האחת פתחה בהתקפה.

פלוגה ג' של גדוד 3, שהצטמקה בקרבנות אתמול לארבעה טנקים בלבד ושהיתה עתה בפיקודו של דודו, עדיין היתה ללא מפה. "המג"ד היה מדרין אותנו בקשר: סעו שמאלה, סובו ימינה, - סיפר דודו לאחר מכן וכך הגענו אל "מכשיר". אוני, כתרי נזה (שלת המט"קים של הפלוגה) דיווחו לי שהם משמאל ל"חמוטל" וראים טנקי-אויב שם; הוריתי להם לפתוח באש. הטווח היה למעלה מ-3500 מ', במשך הבוקר הם דיווחו על פגיעות בששה טנקים. אני לא ראיתי מטווח-טנקים ומאחר והטנק שלי היה היחיד בגדוד עם מקלע-מפקד, התעסקתי עם עמדותי חי"ר לפני. מאוחר יותר נאמר לנו שעמי יעלה עם גדוד 2 על "חמוטל" ואנו ניתן לו חיפוי. הוחזרנו לאחור ואחר כך - מערבה, לפתע נדמה היה לי שפני השטח מוכרים לי. הרמתי את עיני וראיתי כובעי-פלדה של חי"ר מבצבצים מתוך שוחות בחול. שוב היינו על "חמוטל".

השינוי בתכנית-ההתקפה החטיבתית נעשה כאשר גיורא, מגדוד 1, נע במהירות על כביש טסה-איסמעיליה, התמקין את הנקודה בה אמר היה לפנות שמאלה ולעלות על "חמוטל" והמשיך בתנועה מערבה, כ-3 קילומטרים מעבר ל"חמוטל". רק אש דלילה נורתה עליו ממוצב מצרי מצפון לכביש. בשם "חלון" ומשהשיב אש - התרוממו עשרות חיילים מצרים מעמדותיהם ופתחו בנסיגה מערבה. גיורא דיווח שכל השטח שלפניו נקי כמעט לחלוטין מאויב והציע שהי חטיבה כולה תנוע בעקבותיו לעבר איסמעיליה. המח"ט שלל את הצעתו והורה לו לחזור על עיקבותיו ולהאחז בפאתה הצפונית-מערבית של "חמוטל", כבתכנית המקורית.

אותו זמן עמי מגדוד 2, סיים את התפרסתו

הוצאה מכלל שימוש. עודד נפצע, אך התעלה מפגיעתו - דילג אל טנק אחר ושמע את הטנק קשר של המ"מ יוסי קורא לעזרה: "מצרים עולים עלינו!" אולם לראותו לא יכול.

היה ברור לו כי בחשיכה המתעבה, וללא מקלעים, עלולה הגבעה השרוצת אנשי חי"ר עם נשק גט, ליחפך למלכודת-מוות לפלוגה כולה. הוא שידר איפוא פקודה לסמ"פ, דודו, להחזיר את הפלוגה אל המדרון. רק הוא עצמו וטנק נוסף אחד, של המט"ק נח, נשארו. התחלנו לנסוע במעגלים ולחפש את יוסי. נח דימה כי בטרם החשיך כלי, ראה את הטנק של המ"מ מנהל קרב עם אנשי חי"ר מצריים שהקיפוהו. אולם עתה לא יכול היה לחזור לאותו מקום. הם סובבו, איפוא, בתוך האפלה, שרק בוקה ההתפוצצויות האיר אותה. הם הבחינו בצלילת של טנק "פאטון" בשיפולי הגבעה ולרגע התעוררה התקווה, קראו אליו בקשר - אך הוא לא ענה. קרבו אליו - ואכזבה. טנק של גדוד אחר.

"אין ברירה אלא לחזור אל ראש-הגבעה" - הגה עודד וקרא אליו את המחלקה שהסמ"פ החזירה לפני כן אל המדרון. אולם אך החלו אלו מעפילים ושוב התמלא חלל האוויר בטילי גט. עודד שאג אל אנשיו לחזור אל המדרון.

הוא ידע: נגד אנשי חי"ר מחופרים וחמושים בטילי גט, יעילים רק טנקים מצויידים במקלעים - ובטנקים שלו לא היו מקלעים. רק בטנק של הסמ"פ היה מקלע - שנלקח בגניבה מטנק מקולקל של עוצבה אחרת, אשר נעזב על הציר, בדרך מרפידים. קרא אל המג"ד ושאל אם ניתן לשלוח אליו טנקים בעלי-מקלעים. לסריקה נוספת של הגבעה, התשובה היתה שלילית. יתר על כן, המג"ד - אשר למד על היפצעו - הורה לו מפורשות להעביר את הפיקוד לסגנו ולהתפנות לטיפול רפואי.

בכל היחידות שררה אי-נחת מן ההוראה לנתק מגע עם האויב עם חשיכה. הדבר היה בניגוד לתורה שהוחדרה באנשים, ש"אין חוזרים עד שלא מבצעים" ופגעה בהכרתם העצמית. וכי לא הוכיח צה"ל את עצמו בכל מלחמות העבר שהוא "מלך הלילה"?

אבל הפעם שונה המצב - השתדלו המפקדים לשכנעם - הפעם, לאויב עדיפות מוחלטת באמצעי-לילה כמו אינפרא-אדום ואס.אל.אס, בעוד שלחטיבה - אפילו פגזי תאורה אין בכמות מספקת, אך בעיקר - הפעם, המשימה איננה כיבוש כי אם בלימה, ומשימה זו הושגה. האויב לא המשיך לנוע אל מעבר ל"חמוטל". אף על פי כן היה לב האנשים כבד עליהם.

בטרם שחר הוועקו המג"דים לקבוצת-פקודות ליד טנק המח"ט. הלה המתין עד שיסיימו את שתיית הקפה השחור שדחק במקצת את צינת הלילה מאבצותיהם הקופאות ואת העייפות מעיניהם האדומות. תוך כדי כך היה בוחן את פניהם המוכרות: גיורא, הלך הנצחי, בעל מענה הלשון השנון והחיוך השובבני (בעוד שבוע עתיד גדודו להיות כוח-הטנקים הראשון אשר יחצה את תעלת סואץ מערבה; לאחר מכן, וכשישמע את התיאור ברדיו קהיר על הצגיה, לפיו הורכב "כוח המשימה" הישראלי מטנקי-שלל סיבויים ומחיללים יוצאי ארצות-ערב, יאמר בדאגה מעוררת: "מה יגיד על כל אבי, שהוא בן-זרע מבת-יולדה?..."); עמי, אשר וקן-המידות שלו ועיניו החומות הרכות שזיו לו מראה של תלמיד ישיבה, או של איש-מדע, יותר מאשר של מפקד טנקים; וסא"ל שמעון, הקשיש-שבחבורה, איש שריון ותיק שכבר במלחמת ששת הימים שירת בהצטיינות ובתפקיד בכיר בחטיבה שלחמה בעמק דותן, והצטיין בניייתו להוות "אופוזיציה של יחיד" בכל יחידה אליה הוצב. "שלישיה כהלכה" - סיכם המח"ט לעצמו וסיכום זה עודד אותו כאשר פרש בפניהם את משימות החטיבה ליום הקרבות החדש.

החטיבה - אמר - תתקף ביחד עם חטיבה אחת, את "חמוטל" ואת הגבעה שמדרום לה. לימים שוחה כותב דברים אלו עם קצין בכיר

במשך הלילה הוחזרו כל הטנקים שתוקנו לחניון – על כביש איסמעיליה – ועם שחר היתה שוב החטיבה נכונה לקרב □ בתום קרבות הבלימה הודיע המח"ט, כי היחידה זכתה להיות המובילה בראש כוחות השריון, במיתקפת-הנגד של צה"ל אל מעבר לתעלת סואץ

אולם, כי לגדוד 2 נפגעים רבים על "חמוטל". התפרשנו ליד הכביש, סמוך למה שהיה פעם "נקודת אר"מ" ומיד הגיע הפצוע הראשון, מ"פ פצוע בגרוננו. אחר הגיעו עוד פצועים בודדים ואז החלו מגיעים טנקים ועליהם פצועים בקבוצות. ופתאום הגיעו עשרים בבית אחת. למזלנו, הגיעה אלי גם היחידה הרפואית של עמי ובראשה ד"ר מיכאל, כך שהיה שם מספר ניכר של חובשים. אחרת, אינני יודע כיצד היינו מחזיקים מעמד...

הנהלה שקבענו היה – מיד עם בוא קבוצת פצועים, היה אחד משנינו בודק אותם בחיפזון. הפצועים קל נחבשו עליידי החובשים ומיד פנו לאחור ברוב קל. עמד לרשותנו הרכב של פלוגת הסיוור החטיבתית ולאחר מכן – גם "חמול" מי פלוגת החרמ"ש. שא שותפו בקרב על "חמוטל". אבל היו פצועים שנוקו לניתוח מיד. אותו בוקר ביצענו כמה ונמה ניתוחים דחופים כאלו, מהם די מסובך... למשל, אותו מ"פ פצוע שנפגע ברכס בגרוננו. הקנה נחתך והוא היה על סף חנק...

אל תבקשני שאתאר בפניך את הניתוח. זהו עניין מקצועי. ניתחנו אותו והוא חזר לנשום. חבשתי את הפצע מפני ויהם וכבר פניתי אל פצוע אחר – והנה הגיע אחד החובשים במרובה ואמר כי המ"פ משתכן. חפזתי אילו פניו היו סמוקים עד להחריד והוא השתדל בכל כוחו לומר משאו – אך מותרו הקול שלו נותר... לבסוף חטף עט מכיסו ורשם בשארית כוחותיו: "אני נחנק..." גיליתי כי התחבשות חסמה את קנהי הנשימה שר...".

אותו זמן ביצע ד"ר מיכאל ניתוחי-חזה בפצוע אחר שאף הוא, אקמא זכה לטיפול מהיר – וא היה נותר בחיים.

כל העת לא חדלו הפגזים מליפול בסביבה. הפצועים, מהם מוכיחים, היו מתכווצים מפחד לשמע ההתפוצצות. אך אנשי הצוות הרפואי המשיכו בעבודתם כאילו מאום לא אירע. ולמען האמת, היינו כה שקועים בעבודתנו שאף אינני זוכר את ההתפוצצות... – אומר ד"ר דוד. אף על פי כן זוכר הוא, שכאשר הגיעו כמה טנקים עם פצועים – ביקשם להיערך כעין תיבה ולגונן בשריונם על הפצועים מפני הרסיסים.

"אני אגונן עליך"

כל מי שנכח באותו מעמד, ובראשם ד"ר דוד, היו מלאי תהילה לד"ר מיכאל – לא רק בשל הניתוחים המופלאים שביצע בתנאים כה קשים, אלא גם משום שמסוגל היה למצוא כוחות נפשיים גם לעסוק בהרגעתם של הפצועים.

פעם, כאשר פגז נפל קרוב במיוחד – נזכר חובש ד"ר מיכאל היה מטפל בפצוע שזה אך הגיע. לשמע ההתפוצצות הזדעזע הפצוע והחל לרעוד. ד"ר מיכאל גהר עליו וסיכך עליו בגופו. הירגע, מאום לא יקרה לך, – אמר רכות – אני אגונן עליך...".

לאחר שוידא, כי אחרון פצועיו נחבש ופונה לאחור, כינס עמי את שרידי גדודו ליד הטנק שלו. הוא נחרד בהיווכחו מה קטנה הקבוצה ורוח האנשים היתה נכאה. חברים טובים ומפקדים נפלו לידם אותו יום. בשעות הנוראות, על "חמוטל", אך גרוע מכך – הגדוד נאלץ לסגת.

המג"ד דיבר אליהם: בשקט, כמשיח לפי תומן, "המג"ד היום – אמר – כי לא פיללנו ש-ח"ר, ומה גם ח"ר מצרי, יוסיף להילחם לאחר שנדרס על ידי שריון, ונדפקנו משום שחשנו לנו הכלים להחלימה בחי"ר. אך המלחמה בה אנו נותרים היא מלחמה על קיומנו, על קיומה של המדינה, און ברירה. מוכרחים להמשיך להילחם עם מה שיש – ועד לנצחון".

לאחר זאת הוא ניגש לארגן מחדש את הגדוד, שכל מ"פאים שלו, ורבים מן המ"מים נפגעו. באחת הפלוגות נותר רק מ"מ אחד, אמנון, והוא נהיה למ"פ. על השניה הופקד "קמב"ץ ועל השלישית – אחד משני קצינים שי נותרו בפלוגה.

אך בכך בלבד לא סגי: הגדוד נותר כמעט ללא טנקים, ועמי שם פעמיו לטסה, אל הגש"ה, לראות כמה מן הטנקים שלו ניתן להחזיר לי פעילות.

קצין החימוש החטיבתי, רס"ן אריה, היה מאחור. עם המפקדה העיקרית של החטיבה, כאי שר יצא גדודית לקרב על "חמוטל".

כאשר שמעתי בקשר על מה שאירע לעמי, ידעתי כי המשך קיומה של החטיבה ככוח לוחם חלוי עתה בקצב בו נוכל להחזיר את הטנקים הפגועים לשירות. מבעוד יום ריכוזתי ליד את כל החוליות הטכניות של הגדודים: הגענו למסך נה שלא יתא להפעילן בשדה הקרב, כשי האנשים חשופים לאש. מה גם שחלק גדול מן

צוותיהם של שלושה טנקים אלו ראו לפתע "משהו מור" נע לקראתם מתוך השטח שבאחיות האויב. מספר מ"מ 2, אלי:

"היה ברור לנו שזה מין טנק, אך התקשינו לזהותו. רק כשהתקרב, הבחנו שזהו מג"ח רגיל – אך הסיפון שלו היה מכוסה בהר של אנשים. היו בינינו ששענו שלא-פחות מ-40 איש הוסעו על טנק זה...".

המספר האמיתי היה די קרוב לזאת. היו שם 32 אנשי מעוז ממעוזי התעלה, שהיו מוכתרים מאז צהרי יום הכיפורים והדפו מספר התקפות עד שקיבלו אישור לנסות ולהיחלץ בלילה. בצערי דה בין המשמרות המצריים, הם צעדו כל הלילה עד שהגיעו למקום-המפגש עם כוח החילוץ ש-נשלח לקראתם – אך כדי לגלות ששני הזחל"מים שנשלחו להסיעם, נפגעו. עלו איפוא כולם, ביחד עם נהגי הזחל"מים הפגועים, על הטנק היחיד... הטנק העמוס לעייפה חלף במרחק קטלומטר מעמדות פלוגה ב', רצינו לקרוא אליו, אך זה היה טנק מעוצב אחרת ולא יכולנו להתקשר אליו. חששנו שמא יעלה בטעות על "חמוטל", אך הטנק הבחין כנראה בקרב המתחולל עליה ועקף אותה.

וזמן קצר לאחר מכן הבחין המ"פ בחיילים רגלים רצים לקראתו מתוך "חמוטל". "לרגע דימיתי כי אלו הם אנשי קומנדו מצריים וזהוהרתי את דודו, שהיה הקרוב מכולנו אליהם. אך הם הרימו את ידיהם אליעל, ואז אמרתי לו שכנראה מבקשים הם להיכנס...". היו אלה צנחנים נוספים מן הקבוצה שלא חולצה מן התעוז שלה, שוטטה בדיונות כל הלילה. עד שעלתה בטעות על "חמוטל" וכל כלי רכבה, נדפקו. כמעט כל האנשים היו פצועים וסגן יוסי הורה לאחד הטנקים שלו לפנותם אל תחנת איסוף הפצועים.

הרופאים עשו נפלאות

גם עמי המג"ד הסיע את פצועיו אל התאג"ד. למעשה, הסיע את כל גדודו כי מ"מ 24 הטנקים עמם עלה על "חמוטל" בבוקר – רק חמשה לא נפגעו, וכל אחד מאלו גרר אחריו טנק פגוע. בכולם, בטנקים הפגועים והבלתי פגועים, היו אנשי צוות פצועים.

הוא הגיע למקום שם הציבה היחידה הרפואית של גדוד 3 את אליונקותיה (ואליה הצטרפה גם היחידה הרפואית של גדוד 2). לאחר מכן הוא נזכר:

"המראה היה מחרד. אלונקות ובהן פצועים ניצבו בשורה ארוכה על הכביש. אחרים, פצור עים שעבורם לא נותרו עוד אלונקות שכבו על גבי שמיכות על החול והמתחני. באמצע, בין שני זחל"מים, ניצבה אלונקה ששימשה שולחן ניתוח חים ועליה גחנו שני הרופאים וחובשים רבים. כתמי דם גדולים הכתימו את הכביש. תחבושות קרביות דויות דם התגלגלו בכל אשר העפת את מבטך. פצועים נאנקו, יבבו חרישית או דממו בחוסר הכרה...".

"שאלתי לשלומם של שרגא, המ"פ שלי שנפצע קשה, הרופאים הללו עשו נפלאות! בתנאי-שדה קשים וכאשר שטח התאג"ד כולו נתון לאש הי ארטילריה המצרית, הם ביצעו בו ניתוח מסוכך שהציל את חייו...".

הרופאים הללו! לא שרגא לבדו חב להם את חייו.

הראשון משני הרופאים שהגיע למקום, ד"ר דוד מגדוד 3, סיפר כעבור ימים ביבוסה:

"קראו לי בקשר להתקדם מערבה ככל ש-

צידי טנקים מצרים אלו. "אויב – אבל גברים הם לא נשברו..." – סיכמו לאחר מכן חיילי הגדוד.

פעם שלישית נרמסו השוחות המצריות בי זחלי הטנקים – פלוגתו של מיקי נצטוותה ל-חזור בדהרה על עקביה – ואף לאחר הסתערות שלישית זו עדיין היו חיילים מצרים שהוסיפו ל-הלחם, אם כי מספרם קטן מאוד.

אולם עתה אמר נהגו של עמי שאין הוא יכול להמשיך יותר. עמי העביר את הפיקוד למיקי, ירד לעמדת-המתנה ושם החליף התותחן ציון את הנהג הפצוע והסיע את הטנק לכיוון הכביש ול-נקודת-הפגישה.

אותו רגע, ובוה אחר זה הודיעו – מיקי, כי הוא פצוע: אנשי הצוות של רוני – ש"ווילון חוסל"; ומהטנק של שרגא – כי גם הוא נפצע. בבת אחת נותר הגדוד ללא מפקדי פלוגות. מיקי ושרגא היו במדרון, והסוים מאש הי ח"ר שעל ראש הגבעה, כאשר נפתחה אליהם אש מטנקים מצריים בסווח של 400 מטרים. בקרב מהיר, שלא נמשך אלא דקות ספורות השמידו הטנקים הישראליים את כל מארב האויב. 16 טני קים, אולם תנופת הקרב נשאתם בהמשך המדרון ואל מעבר ל"חמוטל" ושם נחשפו לעמדות ח"ר על גבעות סמוכות. הן מצפון והן מדרום. במטח הצפוף נפגעו מיד הטנקים של המס"פאים ומיד אחריהם – גם הטנק של איתמר, סגנו של מיקי. ודקה לאחר מכן – הטנק של מ"מ 1. עמיקם ז"ל, המג"ד הריץ את הטנק שלו אל המדרון – ולעומתו החלו עלוים טנקים פגועים. "אחד מהם נעצר לידי ומפקדו, אורי, אמר כי בצריה יש שני הרואים. העברתי אליו את נהגי הפצוע והוריתי לאורי לסגת אל תחנת הפינוי.

שירדתי למח"ט כי כל מפקדי המשנה נפגעו וכי אני מנתק מגע. ברשת הגדודית קראתי לכל מי שיכול – לנוע לאחור. שאלתי את מיקי אם הוא מסוגל להוביל – וענה בחיוב. (הטנק של מיקי היה עולה באש ומיקי, שבמהלך מחצית הי שעה הנוראה על "חמוטל" נפצע פעמיים, הורה לפלוגתו בפשטות: "סעו בעקבות הטנק הביר ער...") קראתי לסמג"ד ואמרתי לו כי יש הרבה נפגעים ושיארגן את מינייהם לאחור בוחלמי פלוגת החרמ"ש שנסארה תחת פיקודו. המג"ד עצמו נשאר על "חמוטל" מוכת האש ואפופת העשן על מנת לוודא שהכל התפנו. הוא מצא טנק שנפגע ואם כי המשיך לנוע – לא היה מסוגל לנהוג אלא לאחר וכיוון אותו אל הכביש. שני טנקים אלו היו האחרונים מטנקי גדוד 2 שצונו את "חמוטל".

"כמעט כולם פצועים"

בשעות שגדוד 2 התכנס ונכתש על "חמוטל", כמוהו כשתים מפלוגותיו של גדוד 3, ניצבה הפלוגה השלישית של גדוד 3, פלוגה ב', בעמדות ירי מצפון-מערב לגבעה ונתנה חיפוי לפלוגות האחרות. הראות היתה גרועה. "חמוטל" כולה התאבכה באש ועשן. מאחור יותר, כאשר נסוגו ג'ון פלוגה א' מ"חמוטל" נכנסו אף הם לעמדות ירי בצד פלוגה ב', גם שרידי פלוגה ג' הגיעו. הגדוד של גיורא, בחסימה כלפי מערב, היה אף הוא לא-הרחק. כנראה שריכוז הטנקים ההולך וגדל משך את תשומת לב המצרים אל פינה זו של הגבעה, כמעט בעורפם. ואש ארטילרית החלה מטפספת בינות לטנקים.

יוסי מ"פ ב', הורה לרדת אל המדרון. רק הטנק שלו, ועוד שני טנקים, נותרו למעלה. בי עמדות.

מרדפת אחריו, אולם לא ראה איש – וחזר אל מאחורי הגבעה.

דודו, מ"פ ג' בת ארבעה הטנקים, לא השתהה למראה כובעי הפלדה של אנשי החי"ר המצרים. הוא פתח בדהרה בקראו לאנשיו לבוא אחריו. "כשהתקרבותי יכולתי להבחין בשלוש שורות של שוחות. כחמישים בסך הכל, במרחק כ-700 מטר לפנינו. ירו עלינו המון טילים אך שיחק לנו המזל: לא פגעו. ואנו עלינו עליהם בדהרה. רמסנו שוחות בוחלים, ירינו והטלנו רימונים וכל העת – היא נראתה לנו כנצח אם כי לא נמשכה יותר משתיים-שלוש דקות – הליתי בטוח שהם מסוממים – מן הפה: יתפוצץ הטנק או לא יתפוצץ?..."

לפתע תם הכל. השוחות האחרונה נעלמה מי אחר ודוד מצא עצמו על המדרון המערבי של "חמוטל". אי-שם, הרחק לפניו, שדרה של אנשי חי"ר פוסעת לאט. בהילוך אדיש, בעקבות גיפי-חיל"ר. היתכן ששלנו? מחליטים: מצרים, דודו משגר לעברם פגז מתותח הפוגע לידם. אולם הללו ממשיכים בצעידה האיטית והאדישה כאילו לא אירע דבר – "הייתי בטוח שהם מסוממים" – עד שנעלמו מאחורי קפלי-קרקע.

עוד יותר רחוק לפאת-מערב תנועה וירי הי נראים קרוב בין שני כוחות טנקים, מי אלו? דודו קורא אל המג"ד, המג"ד – למח"ט. עד ש מגיעה הוראה: לפעול לטובת הכוח הצפוני. לירות על הדרומי. יורים, אך הטווח גדול מדי, "כיום אני משוכנע שהיו אלו שני כוחות מצריים שירו בטעות איש על רעהו".

ואז התחיל הגיהנום

מוסיפים לצפות עוד זמן מה, עד שהארטילריה מתחילה "לטפס" מסביב, כמגששת. המג"ד פור קד על הכוח לחזור לאחור. עליותו של גדוד 3 על "חמוטל" – שתודות לה חולצו מעל הגבעה מוכת-האש הצנחנים פליטי התעוז הסמוך – לא נועדה במקורה אלא לשמש סיוע וחיפוי לגדוד 2, במאמצו לכבוש את דרום הגבעה.

בטרם הניע את גדודו להתקפה פקד מג"ד 2, עמי, על נדב, קצין הסיוע הארטילרי המצורף אליו, "לרכך" את היעד בהפגזה קצרה. אולם אך פצחו התותחים בירי גיורא, בקצה הצפון-מערבי של "חמוטל", דיווח שניתכת עליו אש ארטילרית. עמי הורה להפסיק את ההפגזה, אולם האש על גיורא נמשכה. איראן פקד עמי לחדש את הירי ובאותו זמן – הניע את גדודו:

רוני מימין, שרגא משמאל (פלוגתו של מיקי נותרה מאחור, בעמדות ירי). "שרגא ואני משכנו לקצה הדרומי של היעד רוני ימינה, כבר הגיע כמעט עד הריגה הגדולה במדרון המערבי של "חמוטל" ועדיין לא ראינו אויב. הוריתי למיקי לנוע ולהצטרף אלינו. אחר דיווחתי למח"ט: היעד ביד".

ואז נפתח הגיהנום. עמי זכר: "חבטה אדירה בטנק וגל של חום שכמעט וחרק את פני. בדקתי בקשרי-פנים את מצב אנשי הצוות – הכל היו המומים: הנהג, חיים צעק שנכווה בפניו ואין הוא מסוגל לראות. התותחן והטעורקשר דיווחו שנפצעו מרסיסים אך מסוגלים להמשיך. שירבבתי ראשי מן הצריה ובדקתי את הטנק. לא יכולתי לגלות פגיעה. פקדתי: "נהג, אחורה!" והנהג נענה, אך כשמש הטנק ממקומו שמעתי נקישות עזות מן הזחל הימני. קראתי לשרגא, הסמוך אלי, שיבדוק אם המדף שלי תקין. ענה בחיוב, או פתח הנהג את המדף וראיתי כי אכן נכווה בפניו, אך הכויות לא נראו חמורות. שאלתי אם יוכל להמשיך והשיב בחיוב.

עליתי לעמדה חדשה ועתה יכולתי לראות את עמדות החי"ר – על מעין "שולחן" שטוח. גבוה קמעה מן השטח עליו התפרס הגדוד. קראתי למיקי לפתוח באש ולשרגא – להסתער בחיפזון. פלוגתו של שרגא פתחה מיד בדהרה. טילים נשלחו לעבר הטנקים ועמי עצר נשימתו. אך הטנקים הוסיפו לדהור – בדרך נס. אף אחד מהם לא נפגע – והנה החלו רומסים בוחליהם את השוחות, חלפו והמשיכו במהירות לעבר המדרון המערבי. עמי נשם לרווחה. אמר להורית ליתר פלוגותיו לנוע – ושוב קפא בו לבו: מתוך שוחות החי"ר, אלו מהן שלא התמטטה, הזדקפו אנשי החי"ר המצרים וחידשו את הירי.

שוחות מצריות נרמסו

"היה זה זעזוע!" – הודה עמי לאחר מכן – לא כך דימיתי לי את החייל המצרי...". הוא שאג פקודה למיקי לשתוף את השוחות בעקבות שרגא. ישוב נשנתה התמונה. הטנקים הסתערו. עברו בדהרה על שוחות החי"ר. המטקים בצריה, בהעדר מקלעים – ירו ב"עו"מים" והטילו רימונים. וכשחלפו – שוב הזדקפו המצרים ונלי חמו. רק מי שירדע מה שהממת היא השפעת טור שריון מסתער יוכל להעריך את אומץ-לבם של

פצעי אשתקד

(סוף מעמוד 13)

„אבל יחיד עשי לך“ „מספד כמספד על היחיד“ „אל תאמר יהודי“ „אמר יחיד“ „הרורים“ „פצועים“ „שבויים“

הערכים גילו את רגישותם של הישראלים, את „נקודת התורפה“ של מלחמת ששת הימים, אמר רבין בנאום „ההצהרונות“ שלו: ורבים בקירבנו לא ידעו שמחת נצחון בודדים את מחירו.

ב„פתיחה לקדיש“ אחר מטעם של הרובי ארץ ישראל — כתב ש״י עגנון („סמוך ונראה“ עמ' 288) — „מלך בשר ודם שיוצא למלחמה על אויביו מוציא חייליו להרוג ולהרג. ספק אהב את חייו לוחי ספק אינו אהב את חיילותיו, ספק הם חשור בים בעיניו ספק אינם חשובים בעיניו. ואפילו חשור בים בעיניו חשובים הם כמתים, שכל היוצא למלחמה מלאך המוות כרוך בעקבו ומתלווה לו להרגו. פגע בו אף או סיף או חרב ונהרג, מעמידן אחר במקומו ואין המלך מרגיש בחסרונו, שאומות העולם מרובים וגריסות שלהם מרובים. נהרג אחד מהם יש לו למלך הרבה כנגדו.“

„אבל מלכנו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. מלך חפץ בחיים אהב שלום, ורודף שלום ואוהב את ישראל עמו ובחר בנו מכל העמים. לא מפני שאנו מרובים חשק ה' בנו, כי אנו המעט מכל הממים. ומחור אהבתו שאוהב אותנו ואנו מעטים, כל אחד ואחד בעמנו חשוב לפניו כלגיון שלם, לפי שאין לו הרבה להעמיד במקומו. נפקד חס ושלום אחד מישראל, באה פחת בלגיונותיו של המלך ובאה תשותיכה כביכול ויתברך, שהרי מלכותו חסרת לגיון אחד מלגיונותיו ונתמעטה חס ושלום גדולתו ויתברך.“

ולא אביא בפני הקורא את שאר דבריו הנפלאים של עגנון.

ההרגים והפצועים והשבויים, לא רק בשל רגשי אשם קיבלה ישראל כפי שקיבלה את פניהם של פדיוני השבי, כזאת היא.

וכך מתנהלים חיינו, וכך מתנהלות מלחמותינו בין „מקדם הכאב“ „ומקדם האין ברירה“, וכך שר אבים הישראלים תעצומות עוז במלחמתם, שהיא הצודקת במלחמות.

★

עברה שנה, הניתן לומר, כי עם ישראל וצבאו הפיקו את הלקחים הנכונים בתחום המדיני והצבאי, תיקנו את השגיאות הקשות, שינו את החברה הישראלית? ניתן ללא ספק להצביע על כמה תהליכים התאוששות, בעיקר בתחום הצבאי, צה"ל חזר אל עצמו, ובד יומם ולילה, מאתר שגיאות, חושב מחר שבה, ואז נתון בתהליך התעצמות, שיש בו גם מן העצב, יתכן כי צדק חסנון הייכל באמרו, כי „הישראלים לא יסלחו לנו את ימיה הראשונים של המלחמה“, יש אומרים, כי צה"ל מבקש „לתקן את הציון במועד ב" של הבחינה“, אינני סבור, שיש בכך מן האמת, אף שניתן להבין לרוחו של צבא, שספג מכות בראשית המלחמה — לא בשל גדולתו ועצמתו ואומץ לבו וכשרונו של החייל הערבי, אלא בשל מחללינו שלנו, בשל יחירות ואשליה ועיוורון והיעדר תיאום, בשל תהליכי-ניווט, שהחלו לכרסם גם בצה"ל.

ניתן לומר כי בשל מחללינו כעת תהליכי התאוששות, כי החברה הישראלית עורכת את חשי בן-נפש, אינני סבור, כי ניתן לרפא את נגיעה של ישראל ללא יצירת חברה של שותפות, שלא מהכרה יסודית בערכיה של המדינה, הארץ הזאת זקוקה כאויר לנשימה למהפכה גדולה, לטללה אדיר, לסופה מטהרת.

ועודנו קרועים בשל אותה מחלוקת מרה בקרב דעת-הקהל הישראלית: מה יש לעשות כעת, מהם ציוני-החובה?

אישית, אני סבור, כי הממשלה נוקטת כעת קו מדיני נכון, הכרזתו של יצחק רבין, כי תם שלב הפרדת-כוחות ותחל שלב המשא-ומתן המדיני על השלום, היא הכרזה נכונה, לא תהיה נסיגה נוספת נהפדת-כוחות. מכאן ואילך לא התנהל המשא-ומתן בין קציני-צבא, אלא בין מדינאים, נסיגה יש-ראלית נוספת, אם תתרחש, תהיה חלק מפתרון די-סכסוך הממושך והארסי כל-כך, ישראל תתבע תמיר רה מלאה, מדיניות של פתיחות ויוזמה, המבקשת ליישם עקרונות בשטה, לבדוק דברים הלכה למעשה, שישל אברה את שלה, והיא ממתינה כעת, אך רק אומה חזקה ומחושלת אחוות אמונה גדולה תצי-מך במסות ובמוראים הצפויים לנו בדרך אל הי-שלים בין עמי בני-ישראל.

המתרחש בקרבנו הופך לעינינו לנתון, למרכיב ראשון במעלה, במערכת המרכיבים הקובעת את גורלה של האומה.

★

עברה שנה, ושוב אותו האוויר על סף הסתיו, אווירה של ארץ-ישראל, „ועד המכאוב הנורא מה מאד עמקו חיינו“, משהו רציני עד תהום ונאצל מאד, אומה זו עומדה בנוראה במלחמות מאז כוננה העצמאות העברית, „ההווה הווית קוצים“ — כי-דברי יח, ברנר — „כל התירין עוד לא נגמר“.

לא רק „אני ועכשיו“, בטור השבועי „בוקר פלישה“, אשר נכתב ערב פלישת צבאות-ערב, בה-באיר תש"ח, מתאר נתן אלתרמן את המדינה כיונה המרחפת על ראשו של „העם העתיק“, ואומר: „העם העתיק שעליו היא רוחפת / לא יתננה ליפול רגליו נוספת דם / אל מול חרב צבאות בת-ערב הנשלפת / כל דורות ישראל ישלפו מנדנם“.

הקרב על „חמוטל“

(סוף מעמוד 8)

הציוד לו יודקו — לא ניתן לשאתו אל שדה הקרב.

עתה חשתי עמם אל בית המלאכה של הגש"ח, קיבלתי שם פינה עבורנו וכן יחידה של הגש"ח שתעבוד עמנו וחילקתי את אנשי החילות-עבודה, בהתאם לנושאי ההתמחות השונים.

לעת ערב, כשהחלו להגיע הטנקים הפגועים, נהג רס"ן אריה בשיטה דומה לזו שהפעיל ד"ר דוד בתאג"ד: ראשית ערך בדוקה חפזת של כל הטנקים, בלוויית ראשי-החילות שלו, לטנקים בהם היו הפגיעות קלות-יחסית ניתנה קדימות, וכעבור שעה-שעתיים כבר יכולנו למסור לעמ"ד טנקים במצב כשיר, הוא יכולנו להעלה בהם צוותים, מ"ד קרב אנשיו ומבין הצוותים הרורביים — וחזר לחיות, (אף כי החטיבה לא זכתה למלוא מספר הטנקים שבתקן — הנה צוותים היו לה לפי התקן, אלו מן הצוותים שנשארו ללא טנקים, הוסעו עם החטיבה באוטובוסים ונשארו אף הם במפקדה העיקרית, מהם „נגנבו“ על-ידי יחידות שלא היה להם מחסור בטנקים, כי אם באנשים, אך האחרים המתנינו בסבלנות, כתום שבוע, כבר זכו כולם לטעום את טעמו של קרב...)

ממשיך רס"ן אריה קצין החימוש החטיבתי: „במשך הלילה השלמנו את הכשרת-מחדש של 9 טנקים נוספים, אשר נזקקו לתיקונים רציניים יותר — כמו החלפת מנועים, תיקוני מו"כים, או בעיות-של-צריכה, רק שלושה טנקים לא ניתן היה לתקן ואנו „אכלנו“ אותם. פירקנו את חלקיהם התקנים והרכבנום בטנקים האחרים...“

„יצאנו למלחמה מצוידים בכל מה שיחידה סכנית זקוקה לו — ורק פריט אחד לא עלה על דעתנו: צבע. ההזרז את הטנקים שנפגעו לכשרות מבצעית ומחינו את עקבות הפגיעה במהירות וביעילות שכל אנשי היחידה רשאים להיות גאים בהן, אך לא היה בידינו דבר למחות בעזרתו את דם הפצועים שניתו על הדפנות, צוותים חדשים נכנסו לטנקים המתוקנים — ובהרבה מקרים חזרו ויצאו לרגע קט, אתה מבין, לשבת בכסא-נהג או בתא-התותחן שעדיין מוכתמים בי-דמו של זה שישב כאן לפניך, וכך לצאת לקרב — אין זה מן הדברים המעניקים תחושת-ביטחון דוקא...“

עם תחושת ביטחון או בלעדית — במשך הלילה החזרו כל הטנקים שתוקנו אל חניון ה-חטיבה, על הכביש לאיסמעיליה, וכאשר החלה אפורה-ההשחר דוחקת מלפניה את החשיכה — היתה החטיבה שוב נכונה לקרב.

„מארגנים כוח-משימה“

היה זה לילה קצר מאוד לחטיבה כולה, גדוד 1 שלה, שנפגע פחות מן האחרים בקרבות היום הקודם (אם כי אף הוא איבד שני טנקים באש טילי נ"ט שנורו מאחת הגבעות מצפון ל„חמוטל“), ניצב בעמדות-בלימה מול „חמוטל“: גדוד 2 שנשחק עבר תהליך של התחדשות, קלט את הטנקים שחזרו מן הסנדא ואת הצוותים החדשים ודגדג מן המאגר החטיבתי: ואילו גדוד 3 — בשלוש לפנות בוקר העיר המג"ד את מפקדי הפלוגות והודיע:

„מארגנים כוח-משימה שיעלה שוב ל„חמוטל“, עם הרופא וקציני-הדת, לחפש בטנקים השרופים אחר אנשים שלנו“.

המג"ד סא"ל שמעון, לא היה איש-דברים, על פי אופיו, מעשי, נמרץ, אך גם יבש כלשהו — מא ומתמיד העדיף את הפקודה הברורה על פני דברי-כיבושין: „במליצת וב„נאום“ מוראל“ לא הצטיין מעולם, אך הפעם בראותו את הגבעה על פני קציניו למשמע המשימה, חש צורך ל-הוסיף משהו.

לאחר זאת שוב לא היה צורך להוסיף דברים, פלוגה מ' נבחרה להשתתף בכוח המשימה, זו היתה הפלוגה המוכה ביותר בין פלוגות הגדוד, ואף על פי כן לא היו עוררין על הבחירה, אחר הכל, הן יוסי היה שלה...“

המג"ד אמר: ארבעה טנקים, המ"פ דודו בחר בשלושת הטנקים שהיו על „חמוטל“ גם אתמול — הטנקים של כתרי, אוני וגנ — והוסיף אליהם את עצמו, המג"ד הצטרף בטנק חמישי.

עוד צורפו לכוח שלושה זחל"מים מפלוגת ה-הרמ"ש של הגדוד, לסריקת הטנקים השרופים ולהסעת הפצועים וגופות ההרוגים ונגמ"ש עבור הרופא וקצין הדת.

פלוגה ל' נלוותה, להוות בסיס-אש ולהעניק חיפוי לכוח-המשימה.

ב"ב בבוקר נע הכוח מן החניון, כבר החל להתבהר, כאשר החל הכוח עולה בכביש אל „חמוטל“.

מספר דודו: „שאלתי את המג"ד באיזו נקודה רוצה הוא לחדור אל הגבעה, הוא אמר שננסה להתקרב, ככל האפשר עד לאותה נקודה בה עלתה הפלוגה ל„חמוטל“ אתמול ונעלם הטנק של יוסי, המשכנו איפוא, לנסוע מערבה עד שכמעט חצינו את „חמוטל“ ושם פנינו שמאלה והתחלנו עולים במדרון.“

ללב המוצב המצרי

„נענו לאט ובזהירות, פרוסים בשורה — והזחל"מים משהו מאחור, אני יריתי מן המקלע על כל כל חשוד, בהיותנו במעלה המדרון, ממש לפני הגיענו אל „השולחן“ שמעליו, קרא המג"ד בקשר והזהיר לבל נתגלה בטרם נורד שאין אויב אורב לנו, שלחתי מבט לאורך השורה וראיתי כי הטנק של כתרי, הקיצוני מימין, חרג קדימה מן השורה וכבר התגלה מעל למדרון, קראתי לו לרדת — ובאותו רגע נדלק.“

„הוריתי לאוני לקרב אליו ולפנות את הצוות — אך הקדים אותו אחד הזחל"מים שנע מאחורי כתרי, ראיתי את כתרי יוצא מן הטנק, נוחת בחול ופותח במרוצה לעבר הזחל"ם, בנתיים הגיע אוני, הוא ירד מעל הטנק שלו, טיפס על הטנק הפגוע הציץ בו וחזר וירד, הטנק של נח התקרב אף הוא, לחפית ואילו אני הצטדדתי שמאלה לי כיוון ממנו נזרו לעברנו מטחי טילים, אז נפגע גם הטנק של אוני.“

הקת"ק בטנק שלי נטל את המיקרופון כדי לבקש סיוע ארטילרי, אך לא הספיק לסיים את דבריו וגם הטנק שלי נפגע, טיל התנפץ על ה-דופן השמאלית של הטנק וכיסה אותנו בריססים, הקת"ק הפצוע צנח אל תוך הצריח ובנפלו היטה את מתג מכשיר הקשר והקשר נותק, נסענו ל-אחור, אל המדרון ושם הבשנו את הקת"ק, עברה דקה או שתיים בטרם גיליתי מדוע נותק הקשר וכשחודש — הודעתי למג"ד כי נפגענו וכי אף אני והטנקי-קשר נפצענו, הוא הורה לנו להתפנות, תוך דקה אחת, איפוא, נפגעו שלושה מתוך חמשת הטנקים של הכוח, והמשימה כולה נכשלה, אך לא זו בלבד, עתה היו על „חמוטל“ עוד שני צוותים מקורקעים, תחת אש נוראה.

מפקדו של אחד מן הטנקים, אוני, נשט את הטנק שלו, לפני שזה נפגע וניסה לחלץ את ה-ניתן לחלץ מן הטנק השני, של כתרי, הוא ראה את כתרי, קופץ מעל הטנק שלו ורוץ — אל לב הגבעה, אל עבר האויב, אוני דלק אחריה, הדביקו, וכיוונו אל המדרון שם היה הזחל"ם ממתיק, אחר זה, לפנות הצנח, הקלע מתנכס את הנהג ויקטור שהיה בהלם וניסה לחדור אל הצריח, לחלץ את שני אנשי הצוות האחרים, אבן — בתוך הטנק כבר החלה התחמשת להתפוצץ ואוני נאלץ להתרחק ממנו, אז הבחין כי גם הטנק שלו נפגע, הפגו אשר פגע בטנק של אוני מחץ את רגליו של התותחן וריסקה, הנהג והטנקי-קשר חיל-צוהו ונשארו אל הזחל"ם שבמדרון.

אולם — הטנק לא נדלק, וויקטור, בשמעו את אוני קורא שיש לחלץ את הטנק — לא המתין לפקודה מפורשת, אף לא המתין לאוני כי יצטרף אליו, אלא נכנס לתא-הנהג, התניע והתחיל לנסוע, בעינים קמות ראהו אוני נוסע — היישר אל לב המוצב המצרי, הוא קרא אחריה, נפגף בידיו, צרח — אך ויקטור, שהשפעת ההלם כנראה לא חלפה ממנו, המשיך לנסוע, הוא לא שמע את צעקות המ"טק, התעלם מן הטילים שרשפו סביב לו — עד שנעלם מאחורי כתף הגבעה.

מה שאירע לויקטור בשעה-שעתיים הבאות נשמע כסיפור בלי-אומן — אילולי היו לו עדי-ראיה.

הוא חצה את כל „חמוטל“, נוסע בכיוון דרום-מערב — על פני שוחות הבנוקאים המצרים, על פני „מוזדות“ הטילים שבגיא אשר ממערב ל-

„חמוטל“, על פני טנקים ותותחים מצריים, ירד עליו — ובדרך נס לא פגעו — והוא המשיך ל-נסוע, אחר כך פסקה האש, אין זאת שהמצרים לא האמינו שטנק ישראלי בודד יהיה מסוגל לחדור כה עמוק אל תוך שורותיהם וחשבו כי זהו טנק ישראלי שנשבה ומוסע אל העורף.

איימתי במשך המסע התבהרה הכרתו של ויקטור, הוא מצא את עצמו בודד בשטח, ולא הצליח לזהות שום תוואי מן התוואים שהכיר, לפניו, על גבעה מרוחקת, ראה טנקים אותם זיהה כטנקים מצריים, הוא סטה איפוא מלפניהם ופנה דרומה, אחר הגיע אל כביש ודימה כי זהו כביש איסמעיליה-טסה, עלה על הכביש והחל נוסע מזרחה, מצפה לראות את כוחותינו משאך יחלוף על פני הגבעה הבאה, אולם ככל שהמשיך להתקדם, שמע ביתר בהירות את שאונו של קרב לפניו — רעמי התפוצצויות ומטחי יריות, ספיקות החזו מתעוררים בו ואז — גם כדי להתרחק מן הקרב שניטש לפניו — פרש מעל הכביש ימינה (דרומה) והמשיך לנסוע בכיוון דרום-מזרח.

אך חלף שוב על פני עמדות המצרים בלי שנפגע — נפלאה היא, אולם הוא עשה זאת, וכעבור קילומטרים אחדים — הפסים הבחינה יחידה קדמית של כוח שריון ישראלי שכן, בטנק בודד הנוסע לעברה במהירות.

„אויב לפני, 3000“ — שאג מפקד הכוח ושלישה קני תותח התמקדו על הטנק הבודד, אולם בטרם הספיקו לראות ושאג המפקד עצרתם, הטנק היה „פאטון“.

הניתן לו להתקרב, כאשר התותחים עוקבים אחריו בחשד, עד שנעצר לפניהם.

פרצוף דל בשר, כמעט נזירי, עטור פרע-שער — לבטח לא חייל מצרי — ביצבץ מתוך תאי הנהג, „מישהו יכול להגיד לי היכן חטיבה...?“, — שאג.

שאלוהו מנין בא וכשענה — לא יכלו להאמין לו, הראו לו על המפה — וגם הוא לא יכל להאמין, 15 קילומטרים עבר במסעו, כולם בלב שטח האויב...“

גלגל המלחמה מתהפך

על „חמוטל“ — כוח המשימה הקטן „התקפל“ בחזרה אל חניון-החטיבה בלי שהושלים את משימתו, יעברו עוד חודשים רבים לפני שצוות של הרבנות הצבאית, בליווי קציני קישור של א"מ, יורשה לשוב ל„חמוטל“, לחפש בטנקים השרופים ולהביא את שרידיהם של חללי החטיבה אל קבר ישראל.

ובנתיים, בשבוע לחניון הגדוד, נתבשר סא"ל שמעון כי ביום אתמול, בעיצומו של הקרב על „חמוטל“ היה לאב, זו היתה הבשורה הטובה האחת שהגיעה לחטיבה אותו יום (בניגוד לתחי-יותיו, וזה סא"ל שמעון להשתתף בטנק הכנסת בנו לבירתו של אברהם אבינו, הטנק נערך בבית החולים — לא בזה אשר בו נולד הפעוט, כי אם בבית החולים הירושלמי לשם הובא אביו, אשר נפצע קשה בעינו בהוליו את גודו לחציית התעלה).

אולם באו אף ימים אחרים, כבר למחרת, ב-11 באוקטובר, השתתף כוח מגדודו של עמי בקרב שריון-שריון נזיר ביר-תר, בין הדיונות שמצפון ל„חמוטל“, קצין ישר-ראלי בכיר שערך טיסת סיור במסוק מעל לקוי החיות, הבחין בכוח שריון מצרי המתגנב בחילות בכונה לאגף את המערך הישראלי, הקצין הועיק את היחידה של עמי, כיוון אותה בעקבות הטנקים המצריים, ובתיאום מצויין הצליח להביאו לעמ-דות ירי עדיפות מול השריון המצרי, חמישה טנקים מצריים הושמדו.

היה זה אך קרב קטן ומעוט-משמעות, כי-השוואה לקרבות שכבר ערכה החטיבה ושעתידה היא לערוך, אבל — מספר עמי — הוא שיפר לאין שיעור את מצב-הרוח, האנשים החלו לדחוק את זכר „חמוטל“ אל מעמקי התודעה.

ובאותו יום הגיעו לחטיבה טנקים חדשים, ובאותו יום הודיע המח"ט לקציניו כי החט"ר בה הוא שוכח למשימת-הכבוד, להוביל בראש האוגדה ובראש כוחות השריון כולם, בהתקפת הנגד הישראלית אל מעבר לתעלה. (מפורסם בפרשתי האדיבה של קצין חינוך ראשי בצה"ל)

חלומות מארץ גושן

היום והוא יתנפץ אל חומה בצורה של מציאות אטומה.

„החלומות לא התממשו“, יודע היום מיכה מנסינו, „מפני שבמעבר משדות-הקרב אל המצרי-אות של חיי יום-יום היה צריך להפוך אותם ל-ממשות פוליטית, אילו היינו אומרים: הטובים לפוליטיקה, כפי שאמרנו פעם: הטובים לטיס — יכול להיות שעשייה פוליטית היתה מקבלת רהי-ביליטאציה מסוימת והופכת למושג מכובד, אבל החברה הטובים ברחו מפני פוליטיקה והמשיכו לחלום, אינני יודע אם אני מצטרף על כך או לא — אבל זוהי המציאות ואני מכיר בה“.

חלום יפה, גם אם צבעיו עזים וגופיו משכרים את החושים, אינו אלא חלום, המציאות חולפת על-פניו ועוברת לסדר-היום, הימים ההם בארץ גושן, ארץ כל החלומות, הפכו לתמונת באלבום.